

Satranç

Kıvanç Çefle [btsatranc@tubitak.gov.tr]

2023 Dünya Satranç Şampiyonası

2023 Dünya Satranç Şampiyonası geçtiğimiz günlerde sona erdi. Artık yeni bir şampiyonumuz var: Ding Liren.

Şampiyonluk maçı Kazakistan'ın Astana şehrinde 9-30 Nisan 2023 tarihleri arasında Çinli Ding Liren ile Rus Ian Nepomniachtchi arasında oynandı. Önceki dünya şampiyonu Norveçli Magnus Carlsen olduğuna göre, onun bu mücadelede neden yer almadığı sorusu akla gelebilir. 2013 yılında şampiyon olan Carlsen, en son 2021 yılında Nepomniachtchi ile şampiyonluk maçı yapmış ve unvanını korumayı başarmıştı.

Ancak Carlsen daha sonra yeni bir şampiyonluk maçı için isteksiz olduğunu ve 2022 Adaylar Turnuvası'nı Alireza Firouzja (İran asıllı Fransız büyükusta) kazanmazsa maç yapmayabileceğini belirtmişti. 2022 Adaylar Turnuvası'nı Nepomniachtchi kazanınca Carlsen dediğini yaptı ve şampiyonluk maçına çıkmayacağını resmî olarak

FIDE'ye bildirdi. Bu durumda FIDE, 2023 şampiyonasında Nepomniachtchi'ye karşı oynaması için Adaylar Turnuvası'nın ikincisi olan Liren'i davet etti.

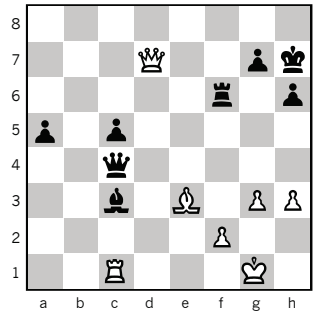
Karşılaşmanın klasik zaman kontrolü altında oynanan ilk kısmında taraflar yenilemedi. Kurallara göre bu kısımda 14 oyun oynanacak ve en az 7,5 puan alan oyuncu maçı da kazanarak şampiyon olacaktı. Ancak 14 oyun sonunda rakipler puanları eşit olarak paylaşınca (7/7) hızlı zaman kontrollü ikinci bölüme geçildi. İlk üç oyun beraberlikle sonuçlandı, ancak dördüncü oyundan galip ayrılan oyuncu Liren oldu ve böylece satranç dünyası yeni şampiyonuna kavuştu. Liren'in, Çin'den çıkan ilk dünya satranç şampiyonu olduğunu da belirtelim.

Şimdi, sizlere mücadelenin sonucunu belirleyen nefes kesici son oyunun kritik anını sunuyoruz. Açılışta tarafların

Ruy Lopez savunmasını seçtiği oyunda Nepomniachtchi'nin 42. Vd7 hamlesinden sonra aşağıdaki pozisyon oluşmuştu (Diyagram 1).

Diyagram 1

FIDE Dünya Satranç Şampiyonası
Dördüncü eşitlik bozma oyunu
Nepomniachtchi (2795) -
Liren (2788)

Liren burada **42. ...Ve2!** oynadı. Oyun şöyle sürdü:

43. Vd5

43. Kxc3? Ve1+ ardından siyah vezir c3'teki kaleyi alır.

43...Fb4 44. Ve4+ Şg8 45.

Vd5+ Şh7 46. Ve4+

Nepomniachtchi bu noktada hamle tekrarıyla beraberlik peşinde.

Ama onu bir sürpriz bekliyor:
46...Kg6!

Bu paradoksal hamle belki de şampiyonaya damgasını vuruyor! Siyah gönüllü olarak ikinci en kuvvetli taşını açmaz durumuna sokuyor. Ancak satrançta kâr-zarar hesabı büyük önem taşır, burada şahın beyaz vezirin şah çekmesinden korunması çok daha önemli.

47. Vf5 c4

Liren en büyük kozu olan geçer piyon avantajını devreye sokuyor.

48. h4?

Bilgisayar analizi burada siyaha en çok zorluk çıkartan hamlenin 48. Vf4 olduğunu söylüyor.

48...Vd3! 49. Vf3 Kf6

Zaman baskısı altında olan Liren burada kısa yoldan kazancı kaçırıyor: 49...Fd2 50. Kd1 c3 -+

50. Vg4 c3! 51. Kd1 Vg6 52.

Vc8 Kc6 53. Va8 Kd6 54.

Kxd6 Vxd6 55. Ve4+ Vg6 56.

Vc4 Vb1+ 57. Şh2 a4

57...c2? 58. Ve4+ Şg8 59. Ve6+ beraberlik.

58. Fd4 a3 59. Vc7?

Nepomniachtı 60. Vxg7# tehdidini yapıyor ama beraberlik fırsatını da kaçırıyor! 59. Fxg7! Şxg7 (59...c2? 60. Fd4! ve kazanan beyaz olur. Siyah şimdi vezir çıkamaz çünkü 61. Vf7# tehdidi var.). 60. Vc7+ ve beyaz sürekli şahla beraberliği yakalardı. En ufak bir tökezlemenin ne kadar dramatik sonuçlar doğurabileceğini gösteren ilginç bir varyant. Liren'in şansına, Nepomniachtı 59. Fxg7! hamlesini görmüyor.

59...Vg6! 60. Vc4 c2 61. Fe3 Fd6 62. Şg2 h5!

Soğukkanlı Liren tedbiri elden bırakmıyor! 62...Fe5? (63...Fb2 fikriyle) 63. h5! (beyaz bu hamleyi hazırlamak için 62. Şg2 oynamıştı) 64...Vf5 65. g4! ve beraberlik!

63. Şf1 Fe5 64. g4 hxg4 65.

h5 Vf5 66. Vd5 g3 67. f4

a2 68. Vxa2 Fxf4 ve beyaz burada terk etti: 0-1.

Problem Dünyasının Kaybı: Michael Lipton (1937-2023)

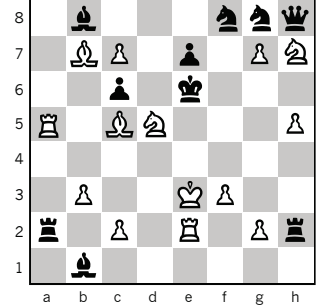
Zamanımızın önemli kurgucularından İngiliz Michael Lipton geçtiğimiz günlerde 86 yaşında hayatını kaybetti. Aynı zamanda yoksulluk üzerindeki araştırmalarıyla tanınmış önemli bir ekonomist olan Lipton, özellikle iki hamlelik problemleriyle seçkinleşmişti. Size onun iki problemini sunuyoruz (Diyagram 2 ve Diyagram 3).

Diyagram 2

Michael Lipton

Segal Anı Turnuvası, 1962

Birincilik Ödülü

Beyaz oynar ve iki hamlede mat eder.

Çözüm:

1. Şd3+!

a) 1...Şxd5 Fa3#;

b) 1...Şf5 2. g4#;

c) 1...Şf7 2. gxf8=V#;

d) 1...Şd7 2. c8=V#.

Siyah şahın çaprazındaki dört kareye kaçışına (burada d5, f5, f7 ve d7) **yıldız kaçış** (star flight) deniyor. Bu problemde her bir kaçışa karşılık beyaz farklı bir hamle yapıp mat ediyor. Problemin bir diğer özelliği anahtar hamle ile beyazın şah çekmesi. Özellikle iki hamlelik problemlerde bu son derece nadirdir. Ama unutmayalım, "satranç problemlerinde ilk hamlede şah çekilmez" diye bir kural yoktur!

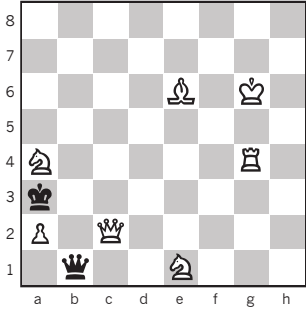
Probleme ödül kazandıran özelliği ise deneme hamleleri. Beyaz şah ilk hamlede farklı bir kareye oynayamaz mıydı? Bunları da görelim: 1. Şf2+? Şf5! (2. g4??); 1...Şf4+? Şd7! (2. c8=V??); 1...Şd4+? Şf7! (2. gxf8=V??); 1. Şd2? Şxd5! (2. c4??). Bu deneme hamlelerinin ortak özelliği her birinin farklı bir beyaz taşı açmazda bırakması.

Diyagram 3

Michael Lipton

The Observer, 1966

Birinci Şeref Mansiyonu

Beyaz oynar ve iki hamlede mat eder.

Çözüm:

1. Fb3! (zugzwang)

a) 1...Vb2/Vd1 2.

Vc5#/2. Vxb2#;

b) 1...Vxb3 2. Vxb3#;

c) 1...Va1 2. #Vc5#;

d) 1...Vc1 2. Vxc1#;

e) 1...Vxe1 2. Vb2#;

f) 1...Vxc2+ 2. Axc2#;

g) 1...Vxa2 2. Vxa2#.

Anahtar hamle siyah vezirin hareket alanını sınırlandırarak siyahı zugzwang'a sokuyor. Yine de vezirin hâlâ oynayabileceği yedi hamle var ve beyaz bunlara farklı yanıtlar vermek zorunda. Yalın görünmesine rağmen zengin bir problem.

Ayın Problemleri

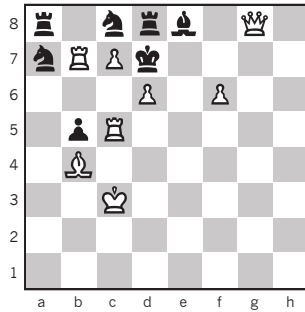
Ayın problemlerinin ilki yine Michael Lipton'a ait:

Diyagram 4

Michael Lipton

British Chess Magazine, 1962

Şeref Mansiyonu

Beyaz oynar ve iki hamlede mat eder.

İkinci problemimiz:

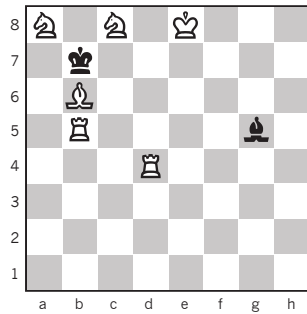
Diyagram 5

Viktor Çepijniy

Mat Plus, 1995

Dördüncü Şeref

Mansiyonu

Beyaz oynar ve iki hamlede mat eder.

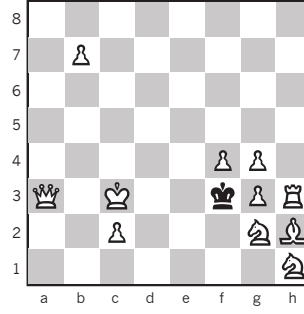
Çepijniy'in kurgusunda da "yıldız kaçış" fikri işlenmiş, ayrıca dört adet tematik deneme hamlesi var. Ayın son problemi yıldız kaçış fikrine ilişkin en ünlü problemlerden. Eminiz çözdüğünüzde çok beğeneceksiniz.

Diyagram 6

Jan Hartong

Correspondence Chess, 1958

Dördüncülük Ödülü

Beyaz oynar ve üç hamlede mat eder.

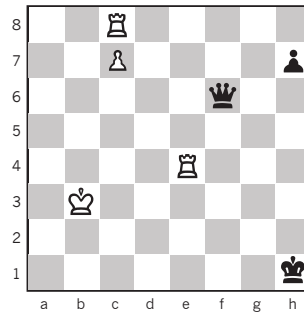
Geçen Ay Sorulan Problemlerin Çözümleri

Diyagram 7

John Beasley

The Problemist, 1972

Üçüncü Şeref Mansiyonu

Beyaz oynar ve kazanır.

Çözüm:

1. Kh4+!!

Beklenmedik bir feda...

1...Vxh4 2. Kg8 Vh3+ 3.

Şb4!

Beyaz şahın başka bir kareye oynayamayacağına dikkat!

3...Vh4+ 4. Şb5! Vh5+

5. Şb6! Vh6+ 6. Şb7! ve

beyaz kazanır. Siyahın

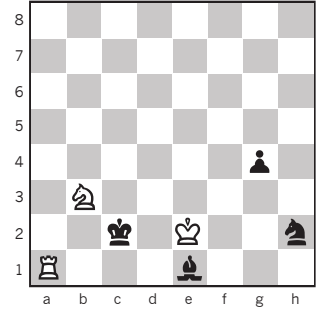
şah çekebileceği başka bir kare kalmadı.

Diyagram 8

Mark Liburkin

Shakmaty v SSSR, 1938

Dördüncülük Ödülü

Beyaz oynar ve kazanır.

Çözüm:

Beyazın kalite üstünlüğü var ancak bu kazanmak için yeterli değil. Siyahın bir taşını daha almalı. Siyah fil e1'de alınabilir durumda gözükse de 1. Şxe1 Şxb3 değişiminden sonra güç dengesi değişmiyor. Beyaz, atını siyah şahın tehdidinden kurtarabilir mi? Görelim:

1. Ad4+ Şc3 2. Ab5+ Şc4

3...Şb4 4. Kb1+ ve kazanır.

3. Ad6+ Şc5 4. Ab7+ Şc6 5.

Ad8+ Şc7 6. Ae6+

Bu kovalamaca nereye kadar sürecek? Siyah şah, beyazın istediği kareye gelinceye kadar!

6...Şd7

6...Şe6 7. Ka6+

7. Af8+ Şe7 8. Ag6+ Şf7 9.

Ah8+ Şg7

Beyazın beklediği an geldi.

10. Kxe1 Şxh8 11. Kh1 g3

12. Şe3 Şg7 13. Şf4 g2 14.

Kg1 Af1 15. Kxg2+ Şh6 16.

Kf2 ve beyaz kazanır.